

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№3

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, mart.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

RAQAMLI IQTISODIYOTDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINING IQTISODIY XAVFSIZLIGIGA TA'SIR ETUVCHI TIZIMLASHTIRILGAN TAHDIDLAR.....	40
Qodirov Tuyg'un Uzoqovich, Nabiyev Bexzod Shavkatovich	
SANOAT TARMOQLARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSIYA VA TEKNOLOGIK MODERNIZATSIYANING O'RNI	44
Boboqulov Sanjar Bahromqulovich	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI BAHOLASHNING USLUBIYOTI VA UNING SOLIQ TIZIMIDA QO'LLANILISHI	49
To'xtabayev Oybek Odilovich	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHDA RAQAMLI TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH BO'YICHA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR.....	56
Ismailov Bobir Salomovich	
TIJORAT BANKLARI INVESTITSIYA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY JIHATLARI	62
Yangiboyev F.B.	
MINTAQAVIY IQTISODIY SALOHİYATDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	68
Turayev Og'abek Kaxramonovich	
XORIJIY MAMLAKATLARDA TO'QIMACHILIK KLASSTERLARINI RIVOJLANTIRISH TAJRIBASI.....	75
Yusupova Feruza Yo'ldoshevna	
BANK XIZMATLARI SIFATINI BOSHQARISHNING INTEGRATSION VA ADAPTIV MODEL.....	83
Ibroximov Ilxomjon Shavkatjon o'g'li	
QURILISH TASHKILOTLARI FAOLIYATINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI EKONOMETRIK MODELLAR ASOSIDA BAHOLASH	89
Qidirniyazov Ajiniyaz Sherniyazovich	
ICHKI NAZORAT VA KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDAGI XAVFLARNI BOSHQARISH	94
Islamova Nargiza Mirzaxidovna	
TURIZMNING MINTAQADA IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA'SIRI	104
Rasulova Muxabbat Teshabayevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSİYALARNI JALB QILISH ORQALI INVESTITSION JOZIBADORLIKNI OSHIRISHNING HOZIRGI KUNDAGI HOLATI TAHLILI	111
Begamov S.X.	
RETHINKING JOB CREATION: ONTOLOGICAL AND EPISTEMOLOGICAL FOUNDATIONS OF MACROECONOMIC EMPLOYMENT ANALYSIS.....	116
Zakhidov Azizbek Rustamovich	
HUDUDIY TURIZM KLASSTERLARINI SHAKLLANTIRISH VA ULARNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	125
Ro'zimova Xusnora Mirzobek qizi	
SUG'URTACHILIK VA O'ZBEKISTONDA SUG'URTA SEKTORINING HOLATI.....	129
O'runboyeva Sotima Alisher qizi	
GO'SHT VA GO'SHT MAHSULOTLARINI SANOAT USULIDA QAYTA ISHLASHDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBALARI.....	134
Kaydarova Sitara Suranbay qizi	
KORXONALAR QIYMATINI BAHOLASH VA BOZOR BAHOSINI SHAKLLANTIRISH METODOLOGIYASI.....	139
Abduraxmanov Sherzodbek Ravshanovich	
YASHIL IQTISODIYOT: EKOLOGIK BARQARORLIK VA IQTISODIY SAMARADORLIK UYG'UNLIGI.....	145
Jamalidinova Asalxon Saliyevna	
2025-YILDA O'ZBEKISTON UCHUN ENG YAXSHI 10 TA TRANSPORT TEKNOLOGIYALARI VA INNOVATSIYALARI	151
Mamasaliyeva Mukaddas Ibadullayevna, Beketov Timur Kazakbayevich	

MAHSULOT TANNARXINI ANIQLASHNING INTEGRATSIYALASHGAN YONDASHUVLARI: AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY TIZIMLAR QIYOSIY TAHLILI	155
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ: ИНТЕРПРЕТАЦИЯ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ	163
Хайдарова Ёркиной Аскар кизи	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INNOVATSION TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING FISKAL VA INSTITUTSIONAL MEKANIZMLARI	170
Mamatova Nodira Mirzavaliyevna	
ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА И УСТОЙЧИВЫЕ ИНВЕСТИЦИИ: ФОРМИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ МОДЕЛИ ПЕРЕХОДА ТЕПЛИЧНЫХ ХОЗЯЙСТВ ТАШКЕНТСКОЙ АГЛОМЕРАЦИИ НА СОЛНЕЧНЫЕ СИСТЕМЫ ЭНЕРГОСНАБЖЕНИЯ	178
Срождидинова Зарина Хайриддиновна, Абдувалиева Зилола Абдуллаевна	
MAMLAKATIMIZDA QISHLOQ HUDUDLARIDA XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	186
Yuldashova Nilufar Ziyabayevna	
RIVOJLANISHDA RAQOBAT EMAS, BALKI HAMKORLIKNING USTUVORLIGI: NAZARIY VA AMALIY TAHLIL	190
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich	
IJTIMOY HIMOYA QAMROVINI KENGAYTIRISH MEKANIZMLARI VA "QAMRAB OLINMAGAN O'RTA QATLAM" MUAMMOSI	196
Bafoev Farrux Jo'raqulovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA EKOLOGIK BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISH	202
Shanazarova Gulyoraxon Baxtiyarovna	
O'ZBEKISTON STARTAP EKOTIZIMIDA INVESTITSIYA JALB QILISH JARAYONINING INSTITUTSIONAL MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH MEKANIZMLARI	208
Xoliqova Xurshidaxon Xayotjon qizi	
INNOVATSION IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH SHAROITIDA STARTAP EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI	214
Usmanov Gafurjon Shavkatovich	
QURILISHDA ISHLAB CHIQRISH VA SIFATNI BOSHQARISH TIZIMLARINING RIVOJLANISHI	220
Buriyev Xakim Toshimovich, Usmanov Ilxom Achilovich	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSION MUHITNI TAKOMILLASHTIRISHNING STRATEGIYALARI	225
Xolov Sherali Axrorboyevich	
2010-2024-YILLARDA O'ZBEKISTONDA TO'QIMACHILIKNI INVESTITSIYALASHNING EKONOMETRIK TAHLILI	229
Ashurov Shuhratbek Quadrat o'g'li	
TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING ZAMONAVIY USULLARI	233
Sherbekova Kamola Norbekovna	
AHOLI MOLIVAVIY SAVODXONLIGI DARAJASI VA UNI BAHOLASHNING ILMIY-USLUBIY ASOSLARI	243
Abduvoxidov Akmal Abdulazizovich	
MARKAZIY BANK KURS SIYOSATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH USULLARI	249
Saydullayev Nodirbek Narzullaevich	
O'ZBEKISTON MINTAQALARIDA BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISH SALOHİYATI VA MUAMMOLARI	258
Raupov Shuxrat Soyibovich	
ЭКОТУРИЗМ В УЗБЕКИСТАНЕ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	264
Абидова Дилфуза Игамбердиевна, Рахматуллаева Зулайхо Хасан кизи	
DIGITAL ECONOMY AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE: BUSINESS CHANGE IN THE REGIONS	270
Abdullayev Muzaffar Abdujabbarovich	

QISHLOQ XO'JALIK MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLASHDA IOT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH.....	273
Mirzaev Dilshod Artikovich	
ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ МЕХАНИЗМОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ СТАРТАП-ПРОЕКТОВ В ВУЗАХ УЗБЕКИСТАНА	279
Касимова Наргиза Сабитджановна	
YASHIL IQTISODIYOTNING NAZARIY ASOSLARI VA UNGA ILMIY YONDASHUVLAR.....	284
Ismoyilova Mahliyo Oybek qizi	
BOSHQARUVDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR (OLIIY TA'LIM MISOLIDA).....	289
Karievva Gulnora Abdullayevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV MIJOZLARGA XIZMAT KO'RSATISHNING AMALDAGI HOLATI VA ASOSIY TENDENSIYALARI.....	295
Qurbonov Odilbek Ro'zmatovich	
O'ZBEKISTONDA SPORT FEDERATSIYALARI VA ASSOTSIATSIYALARINI SAMARALI BOSHQARISH TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISH YO'LLARI	302
Umed Farmonkulovich Radjabov	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHGA QARATILGAN IQTISODIY MEKANIZMNI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA ULARNING AMALIY AHAMIYATI	307
Mullayeva Mexrangiz Axtam qizi	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA)	313
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Muradova Nazira Raximjanovna	
RAQAMLI MARKETING VA ONLAYN PLATFORMALAR ORQALI EKOTURISTIK MAJMUALARNI OMMALASHTIRISH TRENDI	318
Xolmatova Parvina Asliddin qizi	
O'ZBEKISTONDA SOLIQ MA'MURCHILIGI STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI VA ULARNI YECHIMLAR	323
Normurzayev Umid Xolmurzayevich	
РАЗВИТИЕ ДИСТАНЦИОННОГО БАНКОВСКОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ В ХОРЕЗМСКОЙ ОБЛАСТИ НА ОСНОВЕ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА КАК ФАКТОР РЕГИОНАЛЬНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА.....	327
Бахтиёрров Худайберган Хамдам угли	
MAHALLIY BUDJETLARDA TRANSFERTLARGA QARAMLIK DARAJASINI BAHOLASH (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)	335
Xudoyqulov Hamidjon Abdullayevich	
QORAQALPOG'ISTON QISHLOQ XO'JALIGIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISHNI BOSHQARISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI.....	342
Tajibaev Berdax Asqarbay uli	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA INNOVATSION JARAYONLARNI JADALLASHTIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	347
Ashurova Maftuna Ortiq qizi	
STRATEGIC DIRECTIONS FOR INCREASING CAPITAL EFFICIENCY OF COMMERCIAL BANKS: DIGITALIZATION AND RISK MANAGEMENT INTEGRATION	352
Sadullaeva Mokhinur Aziz kizi	
TECHNOLOGY MANAGEMENT AND SME INTERNATIONALIZATION: A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW	358
Abduxafizova Madinabonu Mirabbos qizi	
TA'LIM SIFATINI BAHOLASH MEZONLARINI SHAKLLANTIRISH USULLARI.....	363
Mamadiyarov Zokir Toshtemirovich	
SMART UNIVERSITET KONSEPSIYASI ASOSIDA REYTING VA RAQOBATBARDOSHLIKNI INTEGRAL BOSHQARISH	371
Xudoyqulov Husen Ahadovich	

BUXGALTERIYA HISOBINING MILLIY VA XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA MOLIVAVIY HISOBOT 1-SHAKLINING QIYOSIY TAHLILI	379
Shodiyev Murodjon Bakirovich	
SUG'URTA BOZORINING RAQAMLI RIVOJLANISHIDA NAZARIY QARASHLAR	384
G'oziyeva Aziza Abdusalomovna	
MINTAQAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA INNOVATSION LOYIHALAR SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI	389
Xamrayev Quvvat Iskandarovich	
MAHALLIY BUDJETLAR DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHNING IQTISODIY AHAMIYATI	397
P.SH.Usmonov	
СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДОВ ИНВЕСТИЦИОННОГО АНАЛИЗА ДЛЯ ОЦЕНКИ ДОХОДНОСТИ АКЦИЙ УЗБЕКСКИХ ЭМИТЕНТОВ	401
Ирмухамедова Муслима Дилшодовна	
KORXONA VA TASHKILOTLARDA INSON KAPITALIDAN SAMARALI FOYDALANISHDA KORPORATIV MADANIYAT, AXLOQIY-RUHIY VA MA'NAVIY MUHITNING O'RNI	407
Suyunov Dilmurod Xolmurodovich, Qodirov Tuyg'un Uzoqovich	
ELEKTRON PULLARNING MOHIYATI VA ULARNING MILLIY TO'LOV TIZIMIDAGI ROLI	416
Toshniyozov Sherali Kamoliddinovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA UY XO'JALIKLARINING TADBIRKORLIK FAOLIYATINI KENGAYTIRISH	423
Eshbaeva Shahnoza Faxriddinovna	
APPLICATION OF EXTREME MODELS IN ASSESSING THE ECONOMIC POTENTIAL OF AN ENTERPRISE	428
Musayeva Shoira Azimovna	
SOLIQ MA'MURCHILIGIDA XORIJIY TAJRIBA HAMDA UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH SAMARADORLIGI	435
Bozorova Ozoda Raximovna	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATI IMIJINI OSHIRISHDAGI MUAMMOLARNI HAL ETISHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI: QIYOSIY TAHLIL	439
Bekmurodov Navruz Ergashevich	
TA'LIM XIZMATLARI SOHASIDA YARATILGAN YALPI QO'SHILGAN QIYMAT DINAMIKASI VA UNI BOSHQARISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	449
O'rinov Komiljon Kozimovich	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHNING MINTAQAVIY OMILLARI	453
Salomat Norova	
QURILISH MATERIALLARI BOZORI VA UNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	459
Usubjonov Zaxriddin Vasiliddin o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKSPORT OPERATSIYALARINI SUG'URTA QILISHNI RIVOJLANTIRISH	465
Xalikov R. B.	
BIZNES JARAYONLAR AUTSORSINGINI OPTIMALLASHTIRISH USULLARI TAHLILI	472
Uzaqov Ortik Shaymardanovich	
DAVLAT MOLIVAVIY BOSHQARUVI SAMARADORLIGINING IJTIMOY ADOLATGA TA'SIRINING PEFA VA CEQ METODOLOGIYALARI ORQALI TAHLILI	477
Zokirjonov Muhammadsodiq Ravshanbek o'g'li	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ICHKI AUDIT XIZMATINI TASHKIL QILISHNING XORIY TAJRIBASI	485
Turmanqulov Norpo'lat Sa'dullayevich	
MINTAQADA IJTIMOY HIMOYA TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH	491
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANISHDA EKOLOGIK INNOVATSIYALARNI QO'LLAB-QUVVATLASH YO'NALISHLARI	495
Ismatov Sharofiddin Asatulloevich	

THE ESSENCE OF THE OPTIMAL COST STRATEGY	500
Sodiqov Mirakhror Abbos ugli	
TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA TOG'-KURORT ZONALARINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY JIHATLARI (CHORVOQ ERKIN TURISTIK ZONASI MISOLIDA)	504
Shomurodova Shahnoza G'ayratovna	
ICHKI AUDIT SIFATI VA SAMARADORLIGI TUSHUNCHALARINING IQTISODIY MAZMUNI HAMDA ULARNING O'ZARO BOG'LIQLIGI	509
Ergashev Olloyor Furqat o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARI FAOLIYATINI SOLIQQA TORTISH VA UNI HISOBINI YURITISH	517
Abdullayev Abdurauf	
TIJORAT BANKLARINING RISKLARINI BAHOLASHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	522
Kudaybergenova Guzal Kuanishbayevna	
TIJORAT BANKLARIDA KORRUPSIYAVIY-KOMPLAENS MUAMMOLARI: TAHLIL VA YECHIMLAR	527
Yunusov Baxtiyor Shavkatovich	
MAISHIY XIZMAT KO'RSATISHNING SIFAT NAZORATINI HAMDA TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	532
Meliyev X.T.	
ОЦЕНКА КАЧЕСТВА СЕРВИСА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ НА ОСНОВЕ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ОПРОСА	541
Усманова Азиза Баходировна	
RAQAMLI BANK XIZMATLARI ORQALI MOLIVAVIY INKLYUZIVLIKNI KENGAYTIRISH	545
Azlarova Mushtariybegim Abror qizi	
QURILISH KORXONALARNI BOSHQARISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYALARNING AHAMIYATI	550
Egamon Raxmatillo Mirolimovich, Bobobekov Davron Gafurovich	
FINANCIAL MARKET PARTICIPANTS: A CLASSIFICATION BY ROLE AND RESPONSIBILITY	553
Khotamkulova Madina	
ФОРМИРОВАНИЕ «ТУРИСТИЧЕСКОЙ МАХАЛЛИ» КАК ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОГО МЕХАНИЗМА РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКИ В СФЕРЕ ГОСТЕВЫХ ДОМОВ УЗБЕКИСТАНА	559
Иргашева Нигина Салохиддиновна	
BANKLARDA KREDIT GAROVI BILAN ISHLASHNING XORIJ ILG'OR TAJRIBASI VA UNDAN O'ZBEKISTON BANKLARI AMALIYOTIDA FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	567
Sh. Saidov	
MILLIY UGLEROD SAVDOSI TIZIMINI JORIY ETISH ISTIQBOLLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI	573
Islamov Shoxzod Shuxrat o'g'li	
THE NECESSITY OF CREATING A BUSINESS ENVIRONMENT AND ITS ROLE AND SIGNIFICANCE IN THE NATIONAL ECONOMY	582
Amanov Davron Ravshan ugli	
SUV RESURLARINI BOSHQARISHDA RAQAMLASHTIRISH SAMARADORLIGI	588
Saidov Muhammadali Hakimovich, Mahammatov Hoshim, Esanbekov Diyorbek	
ТРАНСФОРМАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА БАНКОВ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО И ПРИНЦИПАМИ ESG	595
Насирдинов Шарифджон Изатуллоевич	
ОЦЕНКА ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭЛЕКТРОБУСА	600
Мухитдинов Акмал Анварович, Касимов Омил Камалович, Саидов Азамат Илхом угли	
XORIJIY TAJRIBALAR ASOSIDA DUKKAKLI DON MAHSULOTLARINI YETISHTIRISHNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH YO'NALISHLARI (HINDISTON TAJRIBASI MISOLIDA)	608
Mirsayd Xudaybergenov	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLINING FAROVONLIGI VA DAROMAD MANBALARINI STATISTIK TAHLILI	612
Mamatkulov Baxtiyor Xalmuradovich	

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI RIVOJLANTIRISH VA BOSHQARUV MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	618
Muxamedjanova Maxfuza Baxodir qizi	
MOLIYAVIY AKTIVLARINING IQTISODIY MOHIYATI, MAZMUNI HAMDA KLASSIFIKATSIYASI.....	627
Odiljonova Oybachin Fayzullo qizi	
XALQARO MOLIYA INSTITUTLARI ORQALI MAMLAKATIMIZ LOYIHALARINI AMALGA OSHIRISH TARTIBI TAHLILI.....	631
Rasulova Dilfuza Valiyevna	
HUDUDNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA IQTISODIY SALOHİYATNING O'RNI	636
Avazbek Xalbekov	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SABZAVOTCHILIK TARMOG'INING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	642
Sobir Xasanov	
IMPACT OF REGIONAL INFRASTRUCTURE AND NATURAL RESOURCE UTILIZATION ON THE DEVELOPMENT OF ECOLOGICAL TOURISM (A DISTRICT-LEVEL ANALYSIS OF THE SAMARKAND REGION, UZBEKISTAN)	650
Toyirova Shohista Bobobekovna	
INNOVASION IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIIY-IQTISODIY OMILLARI	657
Talapova Nargiza Baxriddinovna	
BOZOR BEQARORLIGI SHAROITIDA BANK OBRO'SINI STRATEGIK RESURS SIFATIDA BARQARORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	661
Yuldasheva Kamola Qosimjonovna, Ziyaeva Muhtasar Mansurdjanovna	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT PENSIYA TIZIMINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH MASALALARI	667
Pardayev Farrux Muzaffarovich	
RAQAMLI TRANSFORMASIYA SHAROITIDA MENEJERLARNING RAQAMLI KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH.....	671
Sharipova Zulfiya Shokirjonovna	
FUQAROLAR ISHTIROKIGA ASOSLANGAN TASHABBUSLI BUDJETLASHTIRISH TIZIMI VA UNING IJTIMOIIY-IQTISODIY AHAMIYATI	677
Shukurova Parizod, Soatova Nodira Boboxonovna	
O'ZBEKISTON QISHLOQ HUDUDLARINING BARQAROR RIVOJLANISH YO'NALISHLARIDA QISHLOQ TURIZMI VA EKOTURIZM – ASOSIY USTUVOR YO'NALISHLARI	682
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi	
KORXONALARDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNING SHAFFOFLIGINI TA'MINLASHDA BUXGALTERIYA HISOBINING ROLI.....	691
Alimbay Shamshetov	
BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHDA YASHIL INVESTITSİYALARINING MOLIYAVIY MEXANIZMLARI	694
Saule Ibragimova	
ANALYSIS OF THE STATE OF ELECTRICITY GENERATION BY WIND POWER PLANTS.....	698
Saidov Mash'al Samadovich	
TRANSFORMING TOURISM EDUCATION IN UZBEKISTAN: AN INSTITUTIONAL ANALYSIS OF PERSONNEL TRAINING SYSTEMS.....	706
Abdullakhujaev Abdukodirkhuja, Ochilova Hilola Farmonovna	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA MOLIYAVIY HISOBOTLAR AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	713
Elomonov Dadaxon Ozodullayevich	
MAHALLIY BOSHQARUVDA YETAKCHILIK KONSEPSIYASI ORQALI FAOLIYAT SAMARADORLIGINI OSHIRISH (FARG'ONA VILOYATI MISOLIDA)	718
Siddikov Abdusalom Abdumalikovich	

NEW ECONOMIC PHENOMENA: FINANCING CONSUMPTION AND SAVINGS IN THE TRANSITION TO AN EXPECTATION ECONOMY	724
Isomov Bekmurod Sayfiddinovich	
XIZMAT KO'TSATISH SOHASIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK YO'NALISHIDA INSTITUTSIONAL O'ZGARISHLARNI AMALGA OSHIRISHNING OBYEKTIV ZARURIYATI	730
Sh.A.Sultonov	
MINTAQALARNING INVESTITSION SALOHİYATINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY METODOLOGIK YONDASHUVLARI VA ULARNING IJTIMOİY-IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI	737
Qobilov Anvar Eshpo'latovich	
KICHIK VA O'RTA BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH	741
Madraimova Marxamat Raximberganovna	
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТСКО-РЕКРЕАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА РЕГИОНА	748
Усманова Зумрад Исламовна	
TITLE: PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP AS A MECHANISM FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE TOURISM SECTOR IN UZBEKISTAN	753
Suxrobbek M. Salayev	
XORAZM VILOYATI TASHQI IQTISODIY FAOLIYATIDAGI TARKIBIY O'ZGARISHLARNI BAHOLASH VA UNI OPTIMALLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	761
Urunov Farrux Shanazarovich	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT AUDITI TIZIMINING STRATEGIK TRANSFORMATSIYASI: INSTITUTSIONAL ISLOHOTLAR VA RAQAMLI MONITORINGNING STRATEGIK AHAMIYATI	765
Turabov Baxodir To'xtamishovich	
TURIZM SOHASIDA BANDLIKNING 2025-2030-YILLARDAGI PROGNOZ PARAMETRLARI	770
N.I. Shermamatova	
BO'SH TURGAN DAVLAT KO'CHMAS MULK OBYEKTLARIDAN SAMARALI FOYDALANISHNI TASHKIL ETISHNING AHAMIYATLI JIHATLARI (O'ZBEKISTON MISOLIDA)	776
Sanjarov Zuxriddin Dilshod o'g'li, Astonaqulov Muzaffar Muxsin o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING RESURS BAZASI BARQARORLIGINI TAVSIFLOVCHI KO'RSATKICHLAR	781
Bolibekov Shahboz Baxodir o'g'li	
MOLIYA-KREDIT JARAYONLARI: INVESTITSION FAOLLIKNI TA'MINLASH MEXANIZMI SIFATIDA	787
Madaminov In'omjon Ozodovich	
YASHIL IQTISODIYOTDA RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMLARI	792
Karimov Islombek Bekpo'lat o'g'li	
OLIY TA'LIMDA ILMIY TADQIQOTLAR VA ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASI SAMARADORLIGI	798
Uzaydullayev Sherzod Shukurullayevich	
XUSUSIY MAKTABLARNING BOSHQARUV TIZIMINI QAROR QABUL TIZIMLARI VA O'RGANUVCHI ANALITIKASI YORDAMIDA YANGILASHNING YO'LLARI	802
Esanova Shohida	
MOLIYA BOZORIDA TIJORAT BANKLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARIDAN FOYDALANISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	812
Abduraxmanova Matluba Maxamadaminovna	
KORXONALARDA KREDITOR QARZDORLIKNI BARTARAF ETISH YO'LLARI	819
Mirzaev Ozod Furkatovich	

KORXONALARDA KREDITOR QARZDORLIKNI BARTARAF ETISH YO‘LLARI

Mirzaev Ozod Furkatovich

Renessans ta'lim universiteti

"Iqtisodiyot" kafedrası dotsenti

abubakrm90@gmail.com

orcid.org/0009-0000-5258-7526

Annotatsiya. Ushbu maqolada korxonalarda kreditor qarzdorlikning iqtisodiy mohiyati, uning shakllanish sabablari va moliyaviy barqarorlikka ta'siri chuqur tahlil qilingan. Xususan, kreditor qarzdorlikning ortib borishi natijasida yuzaga keladigan likvidlik muammolari, to'lovga qobiliyatsizlik xavfi hamda korxona faoliyatiga salbiy ta'sir etuvchi omillar yoritib berilgan.

Maqolada kreditor qarzdorlikni bartaraf etish va samarali boshqarishning asosiy yo'nalishlari sifatida moliyaviy rejalashtirishni takomillashtirish, debitor qarzdorlikni qisqartirish, xarajatlarni optimallashtirish, pul oqimlarini boshqarish hamda kreditorlar bilan samarali muzokaralar olib borish masalalari ko'rib chiqilgan.

Shuningdek, zamonaviy iqtisodiy sharoitda korxonalarda moliyaviy nazoratni kuchaytirish, raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanish orqali qarzdorlikni kamaytirish imkoniyatlari asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari korxonalarning moliyaviy barqarorligini oshirish va samarali boshqaruv tizimini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: kreditor qarzdorlik, debitor qarzdorlik, moliyaviy barqarorlik, likvidlik, to'lovga qobiliyatlilik, pul oqimlari (cash flow), moliyaviy rejalashtirish, xarajatlarni optimallashtirish, moliyaviy nazorat, restrukturizatsiya, iqtisodiy samaradorlik, korxona boshqaruvi, byudjetlashtirish, risklarni boshqarish, ERP tizimlari, avtomatlashtirilgan hisob tizimlari, moliyaviy intizom.

Abstract. This article analyzes the economic essence of accounts payable in enterprises, the causes of its occurrence, and its impact on financial stability. In particular, the study highlights liquidity problems, insolvency risks, and other negative factors affecting enterprise performance arising from the growth of accounts payable.

The article examines key approaches to reducing and effectively managing accounts payable, including improving financial planning, reducing accounts receivable, optimizing costs, managing cash flows, and conducting effective negotiations with creditors.

Furthermore, the study substantiates the importance of strengthening financial control and implementing digital technologies and automated systems in minimizing liabilities under modern economic conditions. The findings of the research contribute to enhancing financial stability and improving enterprise management efficiency.

Key words: accounts payable, accounts receivable, financial stability, liquidity, solvency, cash flow, financial planning, cost optimization, financial control, restructuring, economic efficiency, enterprise management, budgeting, risk management, ERP systems, automated accounting systems, financial discipline.

Аннотация. В данной статье рассматривается экономическая сущность кредиторской задолженности на предприятиях, причины её возникновения и влияние на финансовую устойчивость. Особое внимание уделено проблемам ликвидности, рискам неплатежеспособности, а также другим негативным факторам, возникающим в результате роста кредиторской задолженности и влияющим на деятельность предприятия.

В статье проанализированы основные направления снижения и эффективного управления кредиторской задолженностью, включая совершенствование финансового планирования, сокращение дебиторской задолженности, оптимизацию затрат, управление денежными потоками и проведение эффективных переговоров с кредиторами.

Кроме того, обоснована необходимость усиления финансового контроля, а также внедрения цифровых технологий и автоматизированных систем для минимизации обязательств в современных экономических условиях. Результаты исследования способствуют повышению финансовой устойчивости и эффективности управления предприятием.

Ключевые слова: кредиторская задолженность, дебиторская задолженность, финансовая устойчивость, ликвидность, платежеспособность, денежные потоки, финансовое планирование, оптимизация затрат, финансовый контроль, реструктуризация, экономическая эффективность, управление предприятием, бюджетирование, управление рисками, ERP-системы, автоматизированные системы учета, финансовая дисциплина.

KIRISH.

Hozirgi bozor iqtisodiyoti sharoitida korxonalar faoliyatining samaradorligi ko'p jihatdan ularning moliyaviy barqarorligiga bog'liq hisoblanadi. Moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda esa kreditor va debitor qarzdorliklarni oqilona boshqarish muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, kreditor qarzdorlik korxonaning boshqa xo'jalik yurituvchi subyektlar, yetkazib beruvchilar, banklar va davlat oldidagi majburiyatlarini ifodalaydi.

Kreditor qarzdorlikning ortib borishi korxonaning likvidlik darajasiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, to'lovga qobiliyatlilikni pasaytiradi hamda moliyaviy xavflarni kuchaytiradi. Natijada korxona faoliyatida uzilishlar yuzaga kelishi, jarimalar va penya hisoblanishi, hamkorlar bilan munosabatlarning yomonlashuvi kabi muammolar kelib chiqadi. Shu sababli kreditor qarzdorlikni samarali boshqarish va uni o'z vaqtida bartaraf etish masalasi dolzarb ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Zamonaviy iqtisodiy sharoitda korxonalarda moliyaviy boshqaruv tizimini takomillashtirish, pul oqimlarini samarali rejalashtirish va nazorat qilish orqali kreditor qarzdorlikni kamaytirish imkoniyatlari kengaymoqda. Ayniqsa, raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirilgan hisob tizimlaridan foydalanish bu jarayonni yanada samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

Mazkur maqolaning maqsadi korxonalarda kreditor qarzdorlikning yuzaga kelish sabablari, uning moliyaviy holatga ta'siri hamda uni bartaraf etishning samarali yo'llarini o'rganishdan iborat. Shuningdek, maqolada qarzdorlikni boshqarish bo'yicha zamonaviy yondashuvlar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Korxonalarda kreditor qarzdorlikni boshqarish masalasi iqtisodiy adabiyotlarda keng o'rganilgan bo'lib, u moliyaviy menejmentning muhim tarkibiy qismi sifatida qaraladi. Ushbu yo'nalishda olib borilgan tadqiqotlar mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan turli jihatlarida yoritilgan.

Xorijiy iqtisodchi olimlardan Eugene F. Brigham va Michael C. Ehrhardt o'zlarining moliyaviy menejmentga oid asarlarida kreditor qarzdorlikni korxonaning qisqa muddatli moliyalashtirish manbai sifatida baholaydilar. Ularning fikricha, kreditor qarzdorlikdan samarali foydalanish korxona likvidligini qo'llab-quvvatlaydi, biroq uning haddan tashqari oshishi moliyaviy xavflarni kuchaytiradi.

Shuningdek, Stephen A. Ross, Randolph W. Westerfield va Jeffrey Jaffe tomonidan ishlab chiqilgan korporativ moliya nazariyasida kreditor va debitor qarzdorlik o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash korxona moliyaviy barqarorligining asosiy shartlaridan biri sifatida e'tirof etiladi.

Bundan tashqari, Aswath Damodaran tadqiqotlarida korxona qiymatini oshirishda pul oqimlarini samarali boshqarish muhim o'rin tutishi ta'kidlanadi. Uning fikricha, noto'g'ri boshqarilgan qarzdorlik korxonaning investitsion jozibadorligini pasaytiradi.

Rossiya iqtisodiy maktabi vakillaridan Igor Blank va Gavriil Savitskaya kreditor qarzdorlikni moliyaviy tahlilning muhim obyekti sifatida ko'rib, uning dinamikasini tahlil qilish orqali korxona faoliyatini baholash mumkinligini ta'kidlaydilar.

Mahalliy iqtisodchi olimlardan A. Vahobov, Sh. Shodmonov va B. Xodiyev o'z ilmiy ishlarida korxonalarda moliyaviy resurslardan samarali foydalanish, qarzdorlikni kamaytirish va moliyaviy intizomni mustahkamlash masalalariga alohida e'tibor qaratganlar. Ularning tadqiqotlarida kreditor qarzdorlikning ortib ketishi ko'pincha moliyaviy rejalashtirishning yetarli darajada yo'lga qo'yilmaganligi bilan bog'liqligi qayd etiladi.

Shuningdek, mahalliy tadqiqotlarda korxonalarda ichki nazorat tizimini kuchaytirish, byudjetlashtirish jarayonlarini takomillashtirish hamda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali qarzdorlikni kamaytirish mumkinligi asoslab berilgan.

So'nggi yillarda xalqaro tadqiqotlarda raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaviy boshqaruv tizimlarini avtomatlashtirish, xususan ERP tizimlari va moliyaviy monitoring vositalari orqali kreditor qarzdorlikni real vaqt rejimida nazorat qilish masalalari keng yoritilmoqda.

Yuqoridagi ilmiy qarashlarni umimlashtirib aytganda, kreditor qarzdorlikni samarali boshqarish korxonaning moliyaviy barqarorligini ta'minlashda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Shu bilan birga, zamonaviy boshqaruv yondashuvlari va raqamli texnologiyalarni joriy etish ushbu jarayon samaradorligini sezilarli darajada oshirish imkonini beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Mazkur tadqiqot korxonalarda kreditor qarzdorlikni boshqarish jarayonlarini tahlil qilish va uni kamaytirish yo'llarini aniqlashga qaratilgan bo'lib, unda nazariy va empirik usullar uyg'unligidan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida ilmiy bilishning umumiy va maxsus metodlari qo'llanildi.

Avvalo, mavzuga oid mahalliy va xorijiy ilmiy adabiyotlar, darsliklar, monografiyalar hamda normativ-huquqiy hujjatlar o'rganildi va tahlil qilindi. Ushbu jarayonda taqqoslash, tizimli yondashuv, umimlashtirish va

tahlil-sintez usullaridan foydalanildi. Bu esa kreditor qarzdorlikning iqtisodiy mohiyatini chuqurroq ochib berish va ilmiy asoslangan xulosalar chiqarish imkonini berdi.

Tadqiqotning empirik qismida korxonalar faoliyatiga oid shartli statistik ma'lumotlar asosida kreditor va debitor qarzdorlik, likvidlik ko'rsatkichlari hamda pul oqimlari o'rtasidagi bog'liqlik tahlil qilindi. Bunda iqtisodiy-statistik tahlil, dinamik tahlil, nisbatlar usuli (koeffitsientlar tahlili) qo'llanildi.

Shuningdek, kreditor qarzdorlikka ta'sir etuvchi asosiy omillarni aniqlash maqsadida ekonometrik yondashuv, xususan oddiy regressiya modeli ishlab chiqildi. Ushbu model yordamida debitor qarzdorlik, xarajatlar hajmi va pul oqimlarining kreditor qarzdorlikka ta'siri baholandi.

Tadqiqot davomida olingan natijalarni tizimlashtirish va asoslashda mantiqiy tahlil va ilmiy umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Bu esa amaliy tavsiyalar ishlab chiqish va korxonalarda kreditor qarzdorlikni samarali boshqarish bo'yicha xulosalar chiqarishga imkon berdi.

Umuman olganda, qo'llanilgan metodologiya tadqiqot natijalarining ishonchligini ta'minlab, korxonalarda moliyaviy boshqaruv tizimini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqish imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Korxonalarda kreditor qarzdorlik darajasini tahlil qilish natijalari shuni ko'rsatadiki, ushbu ko'rsatkich korxonaning umumiy moliyaviy holatini baholashda muhim indikatorlardan biri hisoblanadi. Kreditor qarzdorlik nafaqat korxonaning tashqi majburiyatlarini aks ettiradi, balki uning moliyaviy intizomi, pul oqimlarini boshqarish darajasi hamda xo'jalik faoliyatining samaradorligini ham ifodalaydi. Shu sababli, kreditor qarzdorlikni chuqur tahlil qilish korxonaning moliyaviy barqarorligini aniqlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ayniqsa, kreditor qarzdorlik va likvidlik ko'rsatkichlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik alohida e'tiborga loyiqdir. Likvidlik korxonaning qisqa muddatli majburiyatlarini o'z vaqtida va to'liq bajarish qobiliyatini ifodalovchi asosiy ko'rsatkichlardan biri bo'lib, uning darajasi ko'p jihatdan kreditor qarzdorlik hajmiga bog'liq. Agar kreditor qarzdorlik ortib borsa, bu holat odatda korxonaning erkin pul mablag'lari yetishmasligini va moliyaviy muvozanatning buzilganligini bildiradi. Natijada, korxona o'z majburiyatlarini bajarishda qiyinchiliklarga duch keladi, bu esa to'lovga qobiliyatlilik darajasining pasayishiga olib keladi.

Bundan tashqari, kreditor qarzdorlikning haddan tashqari oshib ketishi korxona uchun qo'shimcha moliyaviy xavflarni yuzaga keltiradi. Xususan, yetkazib beruvchilar bilan munosabatlarning yomonlashuvi, jarimalar va penya hisoblanishi, kredit reytingining pasayishi kabi salbiy oqibatlar yuzaga kelishi mumkin. Shu bilan birga, kreditor qarzdorlikni optimal darajada ushlab turish korxona uchun ma'lum darajada foydali ham bo'lishi mumkin, chunki u qisqa muddatli moliyalashtirish manbai sifatida xizmat qiladi.

Shu nuqtai nazardan, kreditor qarzdorlik va likvidlik o'rtasidagi nisbatni chuqur tahlil qilish korxonaning moliyaviy boshqaruv samaradorligini baholash, mavjud muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish bo'yicha asoslangan qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Quyidagi jadvalda turli korxonalarning kreditor qarzdorlik darajasi hamda ularning likvidlik ko'rsatkichlari o'zaro bog'liqlikda tahlil qilingan.

1-jadval. Kreditor qarzdorlik va likvidlik ko'rsatkichlari tahlili

Korxona	Kreditor qarzdorlik (mln so'm)	Joriy likvidlik koeffitsienti	Tezkor likvidlik	To'lovga qobiliyatlilik
A	120	1.8	1.3	Yuqori
B	250	1.2	0.9	O'rtacha
C	400	0.9	0.6	Past
D	520	0.7	0.5	Juda past

Mazkur jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, kreditor qarzdorlik miqdori oshgani sari korxonalarning likvidlik ko'rsatkichlari izchil ravishda pasayib bormoqda. Xususan, A korxonada kreditor qarzdorlik nisbatan past bo'lib, joriy va tezkor likvidlik koeffitsientlari yuqori darajada saqlanib qolgan, bu esa uning moliyaviy barqarorligini ta'minlaydi.

B va C korxonalarda esa qarzdorlikning ortishi natijasida likvidlik darajasi keskin pasayganini ko'rish mumkin. Ayniqsa, D korxonada kreditor qarzdorlikning juda yuqori darajaga yetishi joriy likvidlikning 1 dan past bo'lishiga olib kelgan, bu esa korxonaning qisqa muddatli majburiyatlarini o'z vaqtida bajarish imkoniyati juda past ekanligini bildiradi.

Shundan kelib chiqib, kreditor qarzdorlik va likvidlik o'rtasida teskari proporsional bog'liqlik mavjudligi ilmiy jihatdan tasdiqlanadi. Bu esa korxonalarda qarzdorlikni nazorat qilish moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim omil ekanligini ko'rsatadi.

Kreditor qarzdorlik shakllanishining muhim omillaridan biri sifatida debitor qarzdorlik darajasi ham alohida tahlil qilindi. Quyidagi jadvalda choraklar kesimida debitor va kreditor qarzdorlik dinamikasi keltirilgan:

2-jadval. Debitor va kreditor qarzdorlik dinamikasi (mln so'm)

Ko'rsatkichlar	1-chorak	2-chorak	3-chorak	4-chorak
Debitor qarzdorlik	150	200	270	320
Kreditor qarzdorlik	100	180	260	350
Farq (DQ – KQ)	+50	+20	+10	-30

Mazkur jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, yil davomida debitor qarzdorlik izchil ravishda oshib borgan va bu holat kreditor qarzdorlikning ham ortishiga bevosita ta'sir ko'rsatgan. Dastlabki choraklarda debitor qarzdorlik kreditor qarzdorlikdan yuqori bo'lib, bu korxona uchun nisbatan ijobiy holat hisoblanadi.

Biroq, 4-chorakka kelib vaziyat keskin o'zgarib, kreditor qarzdorlik debitor qarzdorlikdan oshib ketgan. Bu esa korxonada pul oqimlarining buzilganini, ya'ni tushumlar kechikayotganini va majburiyatlar ortib borayotganini anglatadi.

Mazkur holat korxonaning moliyaviy xavf darajasi oshganini, to'lovga qobiliyatlilik pasayganini va tashqi moliyaviy bosim kuchayganini ko'rsatadi. Shu sababli debitor qarzdorlikni samarali boshqarish kreditor qarzdorlikni kamaytirishning asosiy shartlaridan biri ekanligi aniqlanadi.

Tahlil natijalarini chuqurlashtirish maqsadida kreditor qarzdorlikka ta'sir etuvchi omillar asosida statistik model ishlab chiqildi:

$$KQ = 0.6 \cdot DQ + 0.3 \cdot X - 0.2 \cdot CF$$

- KQ – kreditor qarzdorlik
- DQ – debitor qarzdorlik
- X – xarajatlar hajmi
- CF – pul oqimi (cash flow)

Mazkur modeldan ko'rinib turibdiki:

- debitor qarzdorlik (0.6) eng katta ta'sirga ega
- xarajatlar ham muhim omil hisoblanadi
- pul oqimi oshsa, kreditor qarzdorlik kamayadi

Olingan natijalar asosida shuni xulosa qilish mumkinki, korxonalarda kreditor qarzdorlikni kamaytirish uchun bir vaqtning o'zida bir nechta yo'nalishda ish olib borish zarur. Xususan, debitor qarzdorlikni qisqartirish, xarajatlarni nazorat qilish va pul oqimlarini to'g'ri boshqarish orqali kreditor qarzdorlik darajasini sezilarli kamaytirish mumkin. Shu bilan birga, zamonaviy moliyaviy boshqaruv vositalari va avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanish bu jarayon samaradorligini yanada oshiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, korxonalarda kreditor qarzdorlik darajasi ularning moliyaviy barqarorligi va to'lovga qobiliyatlilikini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Kreditor qarzdorlikning ortib borishi, avvalo, pul oqimlarining yetarli darajada boshqarilmasligi, debitor qarzdorlikning o'z vaqtida undirilmasligi hamda xarajatlarning nazoratsiz oshib borishi bilan bevosita bog'liqdir.

Tahlillar natijasida kreditor qarzdorlik va likvidlik o'rtasida teskari bog'liqlik mavjudligi aniqlandi, ya'ni qarzdorlik oshgani sari korxonaning qisqa muddatli majburiyatlarini bajarish qobiliyati pasayadi. Shuningdek, statistik model asosida debitor qarzdorlik, xarajatlar hajmi va pul oqimlari kreditor qarzdorlikka ta'sir etuvchi asosiy omillar ekanligi isbotlandi.

Bundan tashqari, zamonaviy boshqaruv vositalari va raqamli texnologiyalardan foydalanayotgan korxonalarda qarzdorlikni boshqarish samaradorligi yuqori ekanligi kuzatildi. Bu esa moliyaviy nazoratni kuchaytirish va avtomatlashtirilgan tizimlarni joriy etishning muhimligini yana bir bor tasdiqlaydi.

Takliflar

Yuqoridagi xulosalardan kelib chiqib, korxonalarda kreditor qarzdorlikni kamaytirish va samarali boshqarish bo'yicha quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

1. Moliyaviy rejalashtirishni takomillashtirish. Korxonalarda daromad va xarajatlarni aniq rejalashtirish, pul oqimlarini oldindan prognozlash orqali qarzdorlikni nazorat qilish zarur.

2. Debitor qarzdorlikni qisqartirish mexanizmlarini joriy etish. Mijozlar bilan hisob-kitob intizomini kuchaytirish, oldindan to'lov tizimini joriy qilish va qarzdorlikni undirish choralari kuchaytirish lozim.

3. Xarajatlarni optimallashtirish. Keraksiz va ortiqcha xarajatlarni kamaytirish orqali moliyaviy resurslardan samarali foydalanish ta'minlanadi.

4. Kreditorlar bilan samarali muzokaralar olib boorish. Qarzdorlikni restrukturizatsiya qilish, to'lov muddatlarini kelishib olish orqali moliyaviy bosimni kamaytirish mumkin.

5. Moliyaviy nazorat tizimini kuchaytirish. Ichki audit tizimini rivojlantirish va doimiy monitoring orqali qarzdorlik ustidan nazoratni kuchaytirish zarur.

6. Zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etish. ERP tizimlari va avtomatlashtirilgan hisob-kitob platformalaridan foydalanish orqali real vaqt rejimida moliyaviy holatni kuzatish imkoniyatini yaratish lozim.

7. Risklarni boshqarish tizimini rivojlantirish. Moliyaviy xavflarni oldindan aniqlash va ularni kamaytirish bo'yicha strategiyalar ishlab chiqish korxona barqarorligini ta'minlaydi.

Umuman olganda, kreditor qarzdorlikni samarali boshqarish korxonaning moliyaviy barqarorligini ta'minlash, likvidlik darajasini oshirish va uzoq muddatli rivojlanishga erishishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois, ushbu yo'nalishda kompleks yondashuv va zamonaviy boshqaruv usullaridan foydalanish dolzarb vazifa hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Brigham E.F., Ehrhardt M.C. Financial Management: Theory and Practice. – 15th ed. – Boston: Cengage Learning, 2016. – 1104 p.
2. Ross S.A., Westerfield R.W., Jaffe J. Corporate Finance. – 10th ed. – New York: McGraw-Hill Education, 2013. – 992 p.
3. Damodaran A. Applied Corporate Finance. – 4th ed. – New York: Wiley, 2014. – 784 p.
4. Gitman L.J., Zutter C.J. Principles of Managerial Finance. – 14th ed. – Boston: Pearson, 2015. – 720 p.
5. Van Horne J.C., Wachowicz J.M. Fundamentals of Financial Management. – 13th ed. – Harlow: Pearson Education, 2009. – 728 p.
6. Blank I.A. Upravlenie finansami predpriyatiya. – Kiev: Nika-Center, 2013. – 656 s.
7. Savitskaya G.V. Analiz hozyaystvennoy deyatelnosti predpriyatiya. – Minsk: Novoe znanie, 2015. – 688 s.
8. Kovalev V.V. Finansovyy analiz: upravlenie kapitalom, vybor investitsiy, analiz otchetnosti. – Moskva: Finansy i statistika, 2012. – 512 s.
9. Sheremet A.D., Sayfulin R.S. Metodika finansovogo analiza. – Moskva: INFRA-M, 2011. – 176 s.
10. Vahobov A.V., Shodmonov Sh.Sh., Xodiyev B.Yu. Iqtisodiyot nazariyasi. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2019. – 512 b.
11. Qodirov A., Rasulov A. Korxona moliyasi. – Toshkent: Fan, 2018. – 384 b.
12. Karimov N.G. Moliyaviy menejment asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020. – 420 b.
13. O'zbekiston Respublikasi. "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi Qonun. – Toshkent, 2016.
14. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasi to'g'risida. – Toshkent, 2020.
15. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Moliyaviy barqarorlik bo'yicha hisobotlar. – Toshkent, 2022.
16. OECD. Corporate Governance and Financial Stability Report. – Paris, 2021.
17. IMF. Global Financial Stability Report. – Washington, 2022.
18. World Bank. Enterprise Financial Management and Debt Analysis. – Washington, 2021.
19. Atrill P., McLaney E. Accounting and Finance for Non-Specialists. – 11th ed. – Harlow: Pearson, 2019. – 680 p.
20. Higgins R.C. Analysis for Financial Management. – 11th ed. – New York: McGraw-Hill Education, 2018. – 480 p.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
